

Oikeus liikkua omin jaloin

Kangasalan kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman seuranta 2017

Kunnanhallitus hyväksyi kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman 2.6.2014. Ohjelmassa on 10 toimenpidekokonaisuutta, joiden toteutumista kestävän liikkumisen työryhmä seuraa vuosittain ja raportoi niistä kunnanhallitukselle.

Kävelyä ja pyöräilyä markkinoidaan

Tiedotetaan kävelyn ja pyöräilyn reiteistä ja mahdollisuuksista mm. kartoin ja reittioppain. Seudun kuntien yhteistyö markkinoinnissa on tärkeää. Koulut, päiväkodit ja lasten vanhemmat ovat tärkeitä kohderyhmiä, joille voidaan viestiä kävelyn ja pyöräilyn positiivisista vaikutuksista lasten hyvinvointiin.

Kunta ei saanut Liikenneviraston avustusta, mikä vähensi mahdollisuuksia ohjelman markkinointiin, liikkumisen ohjaukseen ja yritysikänteihin. Sata pyöräilytekoa -kampanjaan osallistuttiin jakamalla sata satulasuojaa liityntäpysäkeillä oleviin polkupyöriin. Perustettiin blogi ominjaloinkangasala.blogspot.fi johon on pyritty kokoamaan kestävää liikkumista koskeva tiedotus.

Pyöräilyviikolla 2017 seudullisesta pyöräilykartasta julkaistiin sekä paperiversio että reittioppaan lailla toimiva digiversio. Samaan aikaan julkaistiin myös ensimmäinen seudullinen kävelyn ja pyöräilyn seurantaraportti, jonka laatiminen käynnistyi v. 2016.

Liiku ja leiki -työryhmä on jatkanut tarinakarttojen laatimista kävely-, luonto- ja liikuntareiteistä. Liiku ja leiki -sivusto ja Neuvokas-kortit (www.neuvokasperhe.fi/) ovat olleet terveydenhoitajilla vilkkaassa käytössä.

Terveyspalveluissa käytetään vaihtelevasti mahdollisuutta ohjata asiakkaita liikunnanohjaajalle - muutamat lääkärin ja aikuisneuvonnan terveydenhoitajat ovat palvelua tarjonneet. Useimmin kuitenkin ohjataan fysioterapeutille, koska asiakkaat ovat sen verran sairaita tai huonosti liikkuvia, että tarvitsevat täsmällisempää liikuntaneuvontaa vaivojensa vuoksi. Kävely ja pyöräily ovat osa sitä arkipäiväistä muistuttelua liikkumisen tarpeellisuudesta ja siihen patistellaan ihmisiä useimmiten ihan normikäyntien yhteydessä ja usein ihmiset eivät sitten koe tarvitsevansa erikseen liikunnanohjaajan palveluita.

Liikuntareseptin käyttö on vähän jäänyt unohduksiin, sitä pitäisi muistaa tarjoilla asiakkaille enemmän.

Kangasalan peruskoulut ovat mukana Liikkuva koulu -hankkeessa, ja liikunnallisuutta on lisätty kaikessa opetuksessa. Tunneilla liikutaan metsässä ja välitunnilla kannustetaan juoksemaan. Koulun retkiä lähiympäristöön pyritään aina mahdollisuuksien mukaan tekemään kävellen ja pyörillä. Kouluilla on yhteiskäyttöpöyriä.

Alakouluilla on pyörien huoltopäiviä, taitoratoja ja diplomeita oppilaille. Useissa kouluissa on kampanjointia omin jaloin liikkumisen puolesta esim. teemaviikkoja, kilpailuita. Vanhempainyhdistykset ovat jakaneet heijastimia ja heijastinliivejä turvaamaan omin jaloin kulkemista. Vatialassa oli tempaus missä kaikki koulun oppilaat otettiin yhtenä päivänä vastaan koululla. Oppilaat saivat laittaa nimiä ja ajatuksia isoihin lakanoihin koulumatkasta. Samalla tarkistettiin kypärät ja pyörät ja jaettiin voimahaleja oppilaille.

Vanhempien ja oppilaiden informointi ja kannustaminen omin jaloin kulkemiseen on säännöllistä. Asenneilmapiiri omin jaloin liikkumiseen pidetään positiivisena ja kannustavana.

Kunnan pyöräilyasiamies oli mukana ympäristöministeriön nimeämässä työryhmässä, jonka tavoite oli selvittää koulumatkaliikenteen kehittämistä kestävästi liikkumisen suuntaan. Työryhmään osallistui muina asiantuntijoina Kouvolan ja Espoon koulutoimen ja liikuntatoimen asiantuntijoita. Kehittämishankkeesta julkaistiin keväällä 2018 raportti ”Liikunnan edistäminen kunnissa: hyviä käytäntöjä kuntien poikkialuehallinnolliseen yhteistyöhön yhdyskuntasuunnittelun kontekstissa”. Opas liittyy verkkosivustoon liikuntakaavoitus.fi.

Työmatkaliikuntaa lisätään

Kunta tekee yhteistyötä alueen suurimpien työnantajien kanssa tiedottamalla työmatkaliikunnan tärkeydestä ja näyttää työnantajana esimerkkiä työmatkaliikunnan edistäjänä.

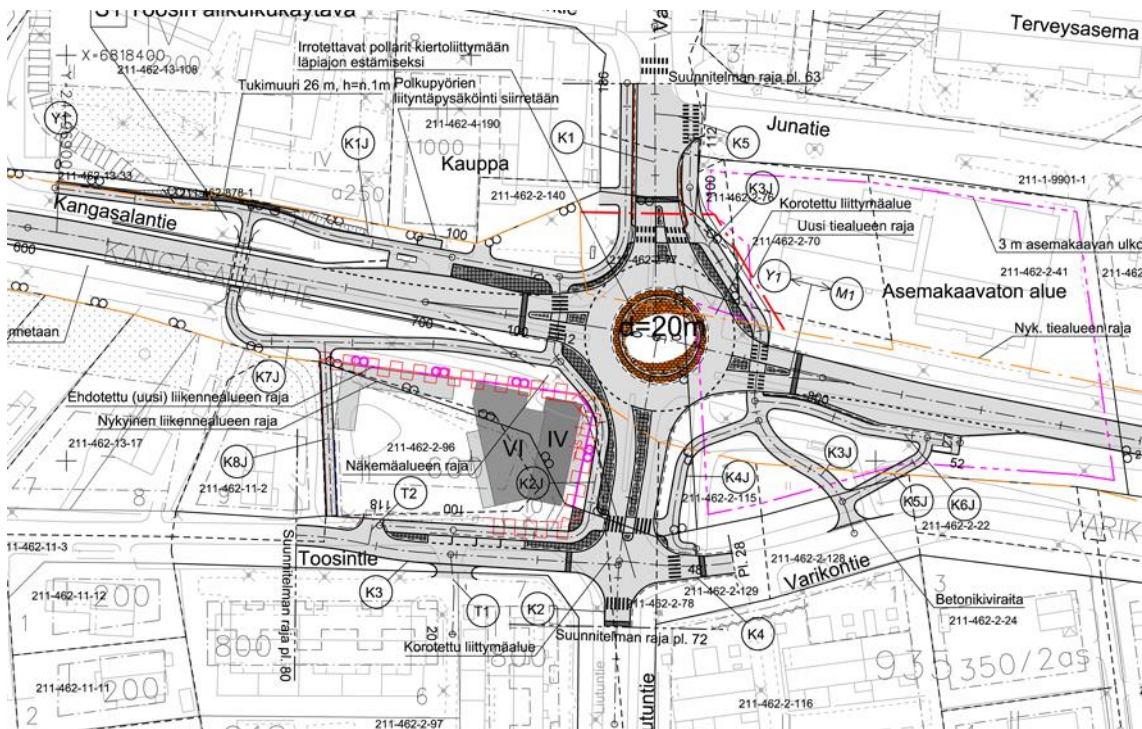
Kunta aloitti henkilöstönsä työmatkaliikuttamisen ohjaamisen vuoden 2017 keväällä. Tämä oli osa Valpastimen kehittämää ja LiVin ja Trafirahojttamaa T&K-hanketta ”Viisaan liikkumisen hyödyt euroina”, jossa Kangasalan kunta oli työnantajana mukana yhdessä Elisa Oy:n kanssa. Hankkeesta järjestettiin Kangasalla työpaja, johon oli kutsuttu mukaan kunnan johtoryhmä ja kestävästi liikkumisen ryhmä. Johtoryhmä sitoutui huonosti, eikä hanke edennyt toteutukseen menneen vuoden aikana.

Työn tuloksena saatiin selvitettyksi toimet, joiden avulla työmatkaliikenteeseen on saatavilla muutoksia. Kangasalan työntekijöiden erityisominaisuus näyttää olevan tarve käyttää omaa autoa työpäivän aikana työmatkoihin. Hankkeessa oli valittu Kangasalan kunnalle viisi viisaan liikkumisen toimenpidettä (asiointipyörät, asiointiliput, asiointiautot, työsuuhdeliput ja maksullinen pysäköinti), joille laskettiin hyödyt.

Laatukäytävä toteutetaan yhteistyönä

Mal-sopimuksessa varattu rahoitusta Tampere-Kangasala -laatukäytävän parantamiseen pienin toimenpitein vuosina 2014-2015. Kunnan talousarviosta päätettäessä on varmistettava, että rahoitus jatkuu vuoden 2015 jälkeenkin.

Laatukäytävän parantamisen jatkaminen Vatialassa on mukana uudessa MAL3-sopimuksessa. Kunta rakensi oman osuutensa Santaradasta vuonna 2016. Päällystystyö valmistui kuluneen vuoden keväällä.

MAL3-sopimuksen mukaan hallituskaudella muutetaan myös Liutun valoristeys kiertoliittymäksi. Suunnittelu käynnistyi v. 2016, ja rakentamistyöt voidaan käynnistää keväällä 2018. MAL-sopimuksen mukainen rahoitus ei riitä hankkeen kustannuksiin.

Talvikunnossapitoa parannetaan

Laadukas auraus, liukkauden torjunta ja hiekan poisto lisäävät ympärivuotista kävelyä ja pyöräilyä.

Kävely- ja pyöräteiden kunnossapidolle on tuotteistamishankkeessa määritelty seudulla yhteiset kriteerit. Uusien kriteerien pohjalta kilpailutettujen alueurakoiden sopimuskausi käynnistyi talvikaudella 2016–2017. Pyöräilyn pääväylille annettiin 1A-luokitus, joka tarkoittaa auraamisen aloittamista jo 3 cm lumipeitteellä.

Talvihoidon tyytyväisyyskysely toteutettiin keväällä 2017. Kangasala oli kaupunkiseudun paras kunta katujen talvihoidon tyytyväisyydessä. Sen sijaan kävely- ja pyöräteiden hoidossa se jäi kehnoimmaksi. Osasyynä tähän on se, että eniten käytetty väylä, Tampereen ja Kangasalan välinen laatukäytävä on Kangasalan puolella pääosin ELY-keskuksen hoidossa. Hoito ei ole ollut samalla tasolla kuin kunnan hoitamat väylät. ELYn talvihoitosopimus on solmittu ennen uusien laatukriteerien hyväksymistä.

Kävelyalueita kehitetään

Keskustan ja aluekeskusten (Vatiala, Suorama, Ruutana, Sahalahti) ydinkortteleiden kehittäminen kävelypainotteisina.

Keskustan suuret rakennushankkeet ovat käynnistymässä vuoden 2018 alussa. Uusi tori rakennetaan v. 2019. Kuluneena vuonna ei kävelyalueiden kehittämiseksi tehty mitään toimia.

Kävelyä ja pyöräilyä yhdistetään paremmin joukkoliikenteeseen

Kävely ja pyöräily tukevat joukkoliikennettä, minkä vuoksi joukkoliikenteen asemien ja pysäkkien pitää olla mukavia ja viihtyisiä. Liityntäpysäkeillä tulee olla katettu pyöräpysäköinti.

Kunnan ja ELY-keskuksen yhdessä laatimaa pyörien liityntäpysäköintiohjelmaa ei toteutettu kuluneena vuonna. Myös torin ja linja-autoaseman pyöräkatoksen rakentaminen on siirtynyt edelleen.

Palveluita saavutetaan paremmin kävellen ja pyörällä

Merkittäviin julkisiin tai yksityisiin palveluihin helppo tulla kävellen ja pyörällä.

Keskustan houkuttelevuutta on pyritty parantamaan Uusi Kangasala -työpajan ja siitä juontavien kaavoitushankkeiden avulla. Torin suunnitelma on valmistunut viime vuonna. Ellintien ja uimahallin alueiden suunnittelu on edennyt yhteistyössä kiinteistönomistajien kanssa. Urheilutien alueen suunnittelu käynnistyi vuoden vaihteessa. Hankkeiden tavoitteena on lapsia ja nuoria palvelevien toimintojen lisääminen ja lapsiperheiden houkuttelu kävelyetäisyydelle keskustan palveluista asumismuototarjonnan avulla. Tämän toteutuessa luodaan edellytykset keskustan monipuolisten palveluiden säilyttämiseen ja parantamiseen.

Suoraman ja Vatialan aluekeskusten läheisyyteen valmistui viime vuonna useita kerrostaloja, joiden asukkaat pääsevät nauttimaan lähellä sijaitsevista palveluista ja laadukkaasta joukkoliikenteestä. Eheyttävä rakentaminen jatkuu myös kuluvana vuonna.

Päätöksiä arvioidaan kestävän liikkumisen kannalta

Päätöksiä tehtäessä tulisi arvioida niiden vaikutusta ihmisten arkiliikkumiseen.

Joukkoliikenteen käyttäjämäärät ovat kasvaneet tehtyjen toimien takia. Vuonna 2017 joukkoliikenteen laatukäytävän vuoroväliä tihennettiin 20:stä 15 minuuttiin. Kunta on ollut aktiivinen joukkoliikenteen kehittäjä, ja tehdyt päätökset ovat vaikuttaneet toimintojen kehittämiseen, vaikka vaikutuksia kestävän liikkumisen kannalta ei juuri kirjattu.

Kävelyn ja pyöräilyn investoinnit ovat 25 €/asukas

Investoinnit kirjataan omaksi talousarvionmomentiksi ja suhteutetaan asukaslukuun, esim. 25 €/asukas/vuosi. Investointeja ohjaa maankäytön toteuttamisohjelma ja niitä priorisoidaan vaikuttavuuden perusteella.

Viime vuonna päällystettiin pyöräilyn laatukäytävä Santaradan kohdalta. Lisäksi parannettiin kävely- ja pyöräteitä Myllystenpohjantiellä, Kyötikkäläntiellä, Isolukontiellä ja rakennettiin uusia teitä Mäntyveräjän, Horron ja Savikon alueilla.

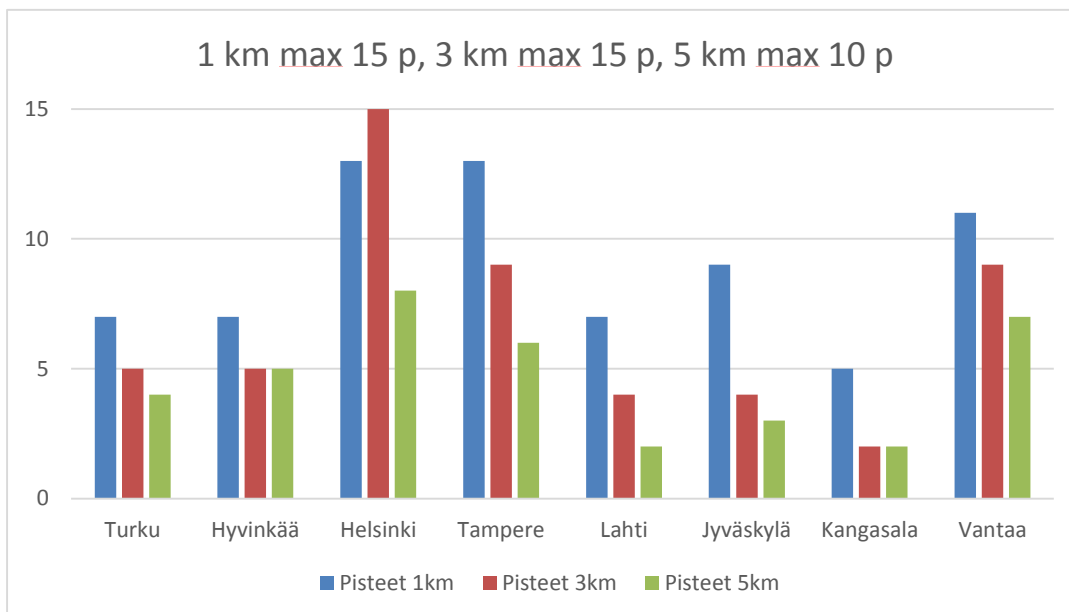
Yhteensä investointeihin kului kaupungin rahaa 412 881 euroa eli 13,4 euroa asukasta kohti. Tavoite toteutui 53%:sti.

Työryhmä koordinoi toimenpiteitä ja raportoi niistä kh:lle

Vuosittain asetetut kävelyn ja pyöräilyn tavoitteet, joiden toteutumista kestävän liikkumisen työryhmä koordinoi ja seuraa.

Kunta osallistui valtakunnalliseen Pyöräkompassi-hankkeeseen, jonka tarkoituksena on eri mittarein selvittää kuntien onnistumista pyöräilypolitiikan ja pyöräliikenteen hoitamisessa. Testivaiheessa oli mukana 14 kuntaa. Kangasalan kunnan osalta pyöräilypolitiikka nousi myönteisesti esiin hankkeen tuloksia arvioitaessa. Pyöräilyn asema on vertailukuntien kärkeä. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman 2014-2020 ("Oikeus liikkua omin jaloin") hyväksyminen ja vuosittainen raportointi kunnanhallituksessa sekä toteuttamisen ja seurannan koordinointi muodostavat hyvän pohjan edistämistyölle. Vertailukunnat olivat keskisuuria ja suuria kaupunkeja, joiden panostukset ja onnistumiset toteutuksessa olivat Kangasalaa selvästi paremmat.

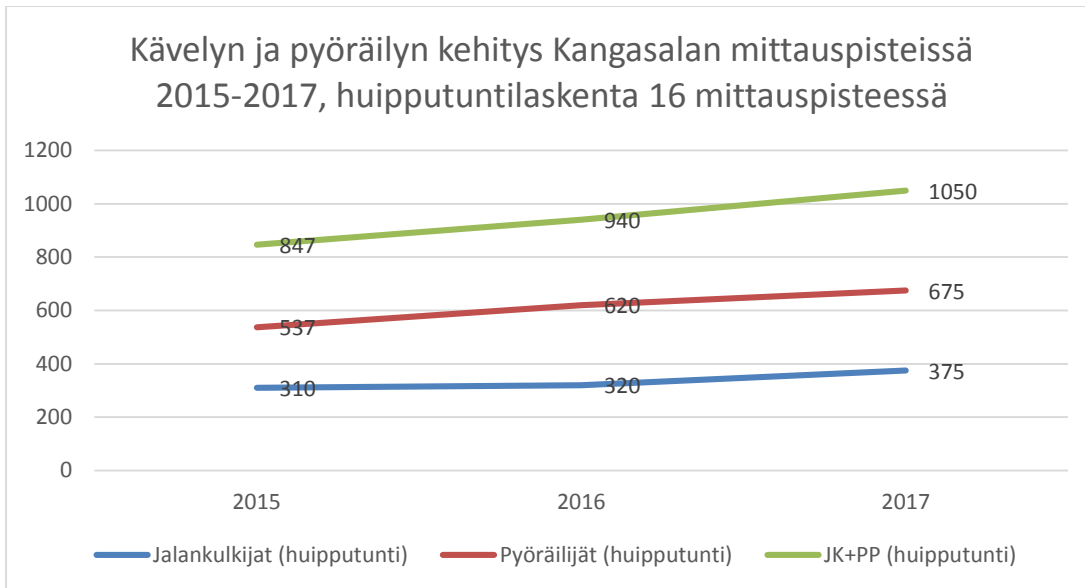
Pyöräliikenteen kilpailukyky tutkituissa kunnissa eri pituisilla matkoilla:

Kävelyn ja pyöräilyn laskentoja on tehty vuosina 2015-2017 kesäkuun alkupuolella 16 mittauspisteessä. Kysessä on ns. huipputuntilaskenta, jonka avulla saadaan yleiskäsitys kävelyn ja pyöräilyn kehityksestä. Mittauspisteet ovat olleet:

- K1 Ruutanantie, Kangasalantie PP
- K2 Kangasalantie (Tapulitien IP)
- K3 Finnentie (Tampereentien LP)
- K4 Myllystenpohjantie (Torikadun LP)
- K5 Herttualantie, Kuohunharjuntien EP
- K6 Myllystenpohjantien jatkeena oleva KLV
- K7 Varikontie (Rantamäentien LP)
- K8 KVL Horhantie, Juhaninkujan kohta
- K9 Vatialantie (Neidonkorennontien IP)
- K10 Holvastintie (Mannakorventien PP)
- K11 Kyötikkäläntie (Suoramantien PP)
- K12 Isolukontie (Kangasalantien PP)
- K13 Kangasalantie (Isolukontien LP)

- K14 Aakkulantie (Mallitien IP)
- K15 Kaarina Maununtyttärentie (VT12 silta)
- K16 KVL Ranta-Koivistoon Atrakujan EP

Huipputuntien laskentatulokset kertovat, että laskentapisteissä huipputuntien kävelyn ja pyöräilyn määrät ovat kasvaneet seuraavasti:

- jalankulun ja pyöräilyn yhteenlaskettu lisäys mittauspisteissä 24 %
- pyöräilyn lisäys mittauspisteissä 26 %
- jalankulun lisäys mittauspisteissä 21 %

Laskennan avulla voidaan olettaa, että kävelyn ja pyöräilyn määrät ovat yleisesti nousseet Kangasalla, vaikka Tampereen kaupunkiseudulla tapahtui viime vuonna notkahdus kehityksessä.

Kestävän liikkumisen työryhmä kokoontui työpajan lisäksi kahdesti vuonna 2017. Perinpohjaisen käsittelyn ja asiamäärän vuoksi kokoukset venyvät tai asioita joudutaan jättämään käsittelemättä. Syksyn kokouksessa laadittiin vuosikello, jonka toivotaan helpottavan toistuvien asioiden ajoittamista ja vastuuttamista. Kaupungista on puuttunut käytännön toimista vastaava kestävän liikkumisen vastuhenkilö, kun liikenneinsinööri toimi on ollut täyttämättä.